UBEYDULLAH BİN UTBE

Tabiînden olup, Fukahâ-i Seb'a'dan (yedi büyük âlimden) birisi. Künyesi Ebû Abdullah'dır. 98 (m. 716) senesinde vefât etti. 103, 104 yılında da vefât ettiği bildirilmiştir. Hüzelî kabîlesindendir. Hüzelîler, büyük bir kabiledir. Mekke'ye bitişik olan Nahle vadisi sâkinlerinin çoğunu bunlar teşkil ederdi. Babasının ismi Abdullah olup, hicretin seksenaltıncı senesinde vefât etti. Dedesi Subh bin Kâhil, câhiliye devrinde kabilesinin reîsi idi. Ubeydullah bin Utbe hazretleri Medine müftîsi idi. Vâkıdî onun; âlim, fakîh, hadîs ilminde sika (güvenilir) olduğunu, çok hadîs-i şerîf rivâyet ettiğini, aynı zamanda şairliği de bulunduğunu, söyler. Iclî de onun; sâlih, geniş ilme sahip ve Abdülazîz'in hocası olduğunu nakleder. Taberî ise, onun dînin hükümlerini, helâl ve haramı bilmekte önde gelen âlimlerden ve aynı zamanda iyi bir şâir olduğunu, bildirir. İbn-i Abdilberkân, Ubeydullah bin Utbe (radıyallahü anh) için, "O, takvâ ve ihsân sahibi idi. Bugüne kadar bildiklerim arasında, ilmi çok, hem şâir ve hem de fakîh olanlardan biridir" der. Ömer bin Abdülazîz, "Ubeydullah bin Utbe el-Huzelî'nin sohbetinde, meclisinde olmak, benim için dünyâdan daha kıymetlidir. Eğer satılmış olsaydı, Ubeydullah bin Abdullah'ın ilim ve sohbet gecelerinden bir geceyi, Beyt-ül-mal'ın bin dînârı ile satın alırdım" dedi. Yanındakiler, "Bunu gerçek mi söylüyorsun?" dediklerinde, "Siz ne diyorsunuz? Vallahi, onun nasîhati ve tavsiyesi bana milyonları, milyarları bulan Beyt-ül-mal hakkında daha titiz ve daha dikkatli olmamı te'mîn ediyor. Çünkü, böyle sohbetler, insana tecrübe, kalbe rahatlık verir. Üzüntü ve kederi giderip, edeb ve ahlâkı güzelleştirir. Eğer ben, çok sıkıntılı bir hâle düşseydim. O sıra da Ubeydullah bin Utbe (radıyallahü anh) bana gelmiş olsaydı, bu sıkıntılarımın ağırlığı bana hafif gelir, onları unuturdum" buyurur. Zührî ise, ilim husûsunda derya gibi olan dört kişiye yetiştim: Sa'îd bin Müseyyib, Ebû Bekir Abdurrahmân bin Haris, Ubeydullah bin Utbe, Urve bin Zübeyr'dir demiştir.

Yine şöyle söyler: "Büyük âlimlerin meclisinde bulunup, ilimden çok şeyler dinledim ve öğrendim. Kendimi ilimde yeterli görüyordum. Fakat Ubeydullah bin Utbe ile karşılaşınca elimde ilimden hiç sermâye olmadığını, birşey bilmediğimi gördüm.

Ubeydullah bin Utbe (radıyallahü anh) Tabiînin büyüklerindendir. Eshâb-ı kiramdan bir çoğu ile karşılaşıp, görüşme se'âdetine kavuşmuştur. İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) ve Ümm'ül-mü'minîn (mü'minlerin annesi) Aişe'den (radıyallahü anha) hadîs-i şerîf dinlemiştir. Kardeşi Avn, Zührî, Saîd bin İbrâhîm, Ebû-z-Zinâd, Sâlih bin Keysân, Mûsâ bin Ebî Âişe, Ebû Bekir bin Ebi'l-Cehun el-Advî, Damret-übnü Sa'îd, Talha bin Yahyâ bin Talhâ, Abdullah bin Ubeyde ez-Zebidî, Abd-ül-Mecid bin Süheyl bin Abdurrahmân bin Avf ve başkaları da ondan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

"Hazreti Âişe vâlidemiz dedi ki: "Ben Resûlullahtan (aleyhisselâm) çok defa, "Hiç bir Peygamber istemedikçe rûhu alınmaz" buyurduklarını işittim. Âhirete teşrîflerinin vakti gelince,"Yâ Rabbi! Cennette, Refîk-i a'lâ'yı nasîb et." buyurdular. O zaman ben, "Vallahi, Resûlullah, bizi tercih etmiyor" dedim. Fakat anladım ki: "Resûlullahın (aleyhisselâm) vefâtlarından önce, zaman zaman buyurdukları hadîs-i şerîf tahakkuk etmişti."

Ubeydullah bin Utbe hazretlerinin, Ömer bin Abdulazîz'e yazdığı nasîhatlarından birisi şöyledir: "Allahü teâlânın ismi ile başlarım. Hamd, Allahü teâlâya mahsûstur. Yaptığın işlerde dâima dikkatli ol. Bunun fâidesini görürsün. Başına istemediğin bir şey bile gelse sabırlı ol, kaderine rızâ göster. Dünyâda rahat yoktur. İnsan bir gün çok sevinçli ve rahat olur. Peşinden, o sevinç ve rahatı hüzüne ve sıkıntıya çeviren başka bir gün gelir."

Ubeydullah hazretleri, dünyânın aşağılığı ve değeri olmadığından, ona rağbet etmemek gerektiğinden çok bahs ederdi. Böyle olmak lâzım geldiğini Resûlullahın Eshâbından öğrenmişti. Çünkü, Peygamber efendimiz bu husûsu bütün Eshâbına öğretmişlerdi.

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) El-A’lâm cild-4, sh. 195

2) Vefeyât-ül-a’yân cild-3, sh. 115

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-7, sh. 23

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-3, sh. 188

5) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 64